

**Uitreiking van de Orde van de Vlaamse Leeuw
aan Jari Demeulemeester
te Gent op 1 juli 2001**

Verwelkoming door prof. Matthias E. Storme

Hoogedelgestreng Heer burgemeester,
Hoogedelgestreng dames en heren ministers, volksvertegenwoordigers en senatoren,
bestendig afgevaardigden, schepenen en raadslieden,
Hooggeachte Heer en Mevrouw Demeuleeester en dragers van de Orde van de Vlaamse
Leeuw,
Edelachtbare en hooggeleerde dames en heren,
Waarde landgenoten uit Noord- en Zuid-Nederland,

Ook de Vlaamse Beweging, al houdt zij niet erg van officieel vertoon, heeft er behoefte
aan om verdienstelijke voorgangers te huldigen, zo betoogde wijlen Andries Caluwaerts,
en zodoende richtte hij precies 30 jaar geleden met mr. Piet Blomme de Orde op.

Sindsdien word de Orde uitgereikt, vandaag voor de 19e maal, “ter erkenning van
verdiensten in verband met :

- een consequente en kordate houding in de sociale en culturele ontvoogding van de
Vlaamse gemeenschap;
- prestaties die de integratie van de Nederlanden bevorderen;
- acties en initiatieven met het oog op de uitstraling van de Nederlandse taal en cultuur.”

Vandaag vormt de uitreiking van onze Orde ook voor het eerst de culturele opening van
de Elfdaagse, waarin Vlaanderen feest viert in aanloop naar onze nationale feestdag op 11
juli.

En waar Karel Lodewijk Ledeganck destijds dichtte “Aan Gent”

't Is lang, sinds hier

de Leeuwenbanier

ontrold werd voor het oog dier neringen en gilden,

die elk, gelijk een legerschaar,

het harnas gespten in 't gevaar,

en wilden wat was recht en wonnen wat zij wilden,

dan zijn wij fier vandaag de Elfdaagse in deze stad van Gent te kunnen openen en, dank
aan de gastvrijheid van het stadsbestuur van Gent, de zwarte leeuw te laten klauwen in
deze prachtige zaal, werkplaats van het eeuwenoude lokale zelfbestuur der Vlaamse

steden en tevens monument van de Pacificatie, eenheid der Nederlanden in vrijheid en tolerantie.

Sedert de vorige uitreiking is ons minstens één verdienstelijke voorganger ontvallen, die ik wil gedenken met de volgende woorden van onze gevierde van vandaag :

“Er was eens, tot zo’n dertig jaar geleden, een landje dat leefde in mediocriteit. Het had zo lang onder de knoet gelegen, zo laat onderwijs in de eigen taal gekregen, zo weinig bestuurlijke vrijheid, dat het vertrouwen in eigen kunnen ondermaats was gebleven. Het was een volk van stille, beschouwende kunstenaars: schilders, tekenaars, beeldhouwers en schrijvers. Toen kwam er een ziener. Hij werd de eerste Vlaamse Cultuurminister. Hij liet culturele centra oprichten en jeugthuizen. Hij deed over het hele land een netwerk ontstaan van kunst- en muziekacademies”.

Vandaag, in het eerste jaar van de eenentwintigste eeuw, lauweren wij, overeenkomstig de beslissing van de jury, de Heer Jari Demeulemeester, de man die te Brussel uit *Ancienne Belgique* **nieuw Vlaanderen** heeft geschapen.

Mag ik de Heer Eddy Frans, Directeur van de vzw de Rand, vragen daartoe de *laudatio* uit te spreken.

Laudatio door Eddy Frans
algemeen directeur van vzw 'de Rand'

Gent, 1 juli 2001

Indien iemand onder u mij een jaar geleden zou gezegd hebben dat ik hier vandaag in Gent zou spreken over de intrigerende persoonlijkheid die Jari Demeulemeester is, ik zou hem of haar niet geloofd hebben. Maar Vlaanderens wegen blijken toch maar weer eens bijzonder ondoordringend te zijn. Want ik sta hier toch maar. Vanwaar die verbazing? Ik zal ze verklaren aan de hand van wat er door me heen ging toen een eminent lid van de jury voor de toekenning van de Orde van de Vlaamse Leeuw mij enkele weken geleden belde.

Kent u deze onderscheiding, vroeg hij me. Ik zei aarzelend 'ja', want al rinkelde er een belletje bij mij, toch kon ik zo niet meteen een lijstje van de drie laatste laureaten opsommen. Bij de mededeling dat de laureaat 2001 de directeur van de Brusselse Ancienne Belgique Jari Demeulemeester was en bij het verzoek om over Jari te komen getuigen, dacht ik onmiddellijk aan een lied van Stef Bos. In 'Papa' zingt deze Vlaamse Nederlander immers over zijn vader: 'Jij gelooft in God, dus jij gaat naar de hemel, en ik geloof in niks, dus we komen elkaar na de dood nooit meer tegen'. Wees gerust, ik koester geen vader-kind gevoelens jegens Jari, maar ik dacht aan dit fragment omdat ik het als volgt geparafraseerd had naar Jari toe: Jij zit daar in Brussel, dus jij houdt van de stad, en ik werk in de Vlaamse rand, dus we komen elkaar nu wellicht nooit meer tegen'.

Inderdaad, Brussel en de Vlaamse rand hebben een wat haat-liefde verhouding, zeker ook wanneer het over Nederlandstalig karakter en Vlaamse identiteit gaat. Nadat ik twee jaar geleden de professionele overstap maakte van het Vlaamse Centrum voor Amateurkunsten, in Brussel gevestigd, naar de vzw 'de Rand', die in de Vlaamse rand rond Brussel het Nederlandstalig karakter ondersteunt, had ik er mij mee verzoend dat de wegen van Jari en mezelf elkaar zelden nog zouden kruisen.

Dat dit vandaag toch gebeurd is, verheugt mij. Niet alleen omdat Jari nu eenmaal een bijzonder sterke persoonlijkheid is die het verdient om eens in de schijnwerpers te worden geplaatst. Maar evenzeer omdat ons beider complementaire aanwezigheid hier misschien symbool kan staan voor een intentie om de relaties Vlaanderen-Brussel en de Vlaamse rand-Brussel eens opnieuw een positieve inhoud te geven.

Ik voel mij wel wat onwennig hier vanmiddag omdat getuigen over Jari wellicht veel sterker zou kunnen gebeuren door de artiesten met wie hij heel zijn leven heeft samengewerkt. Ik hoop u toch enkele minuten te kunnen boeien.

Moet ik u Jari Demeulemeester nog voorstellen? Maar neen, zal u zeggen, de AB in Brussel kennen we wel en daar is Jari toch de bezieler van. Dit is juist. Als men AB zegt, denkt men aan Jari en omgekeerd, al vele jaren. Het komt wel meer voor dat instellingen gedurende een bepaalde periode quasi vereenzelvigd worden met hun bezielers: denken we maar aan Gerard Mortier en de Munt in de jaren tachtig of, in diezelfde periode, aan Hugo de Greef en het Kaaitheater.

Maar Jari Demeulemeester verdient beter dan alleen maar vereenzelvigd te worden met de AB. Toen ik bij het voorbereiden van deze toespraak zijn cv even overschouwde, viel het mij op op welk een indringende manier hij sinds het begin van de jaren 70 het cultuurleven in Brussel heeft mee gestuurd en vormgegeven.

Sta mij toe enkele markante elementen uit zijn curriculum voor u op te sommen. Geboren in 1946 in Elsene genoot hij zijn humaniora-opleiding aan het Sint-Pieterscollege in de Brusselse gemeente Jette, waar hij trouwens ook nu woont. Aan de Rijksuniversiteit Gent promoveerde hij tot licentiaat hedendaagse geschiedenis. Zijn professionele loopbaan begon Jari als journalist bij Het Laatste Nieuws. In die periode werd de staatshervorming van 1970 doorgevoerd. Deze mondde onder meer uit in de oprichting van de Nederlandse Cultuurcommissie NCC, die belangrijke impulsen gaf voor de ondersteuning en de uitbouw van het Vlaamse kunst- en sociaal-cultureel leven in Brussel. Vanuit zijn bijna aangeboren ruime belangstelling voor alles wat met cultuur en met het entertainen van mensen te maken heeft, was het logisch dat Jari een prominente rol wou en zou spelen in de groei van Vlaams cultureel Brussel. We vinden zijn naam dan ook terug in tal van initiatieven en projecten uit die tijd: hij was cultuurconsulent bij het Contact- en Cultuurcentrum, hij stichtte MalleMunt (wat we nu nog kennen als Klinkende Munt), was artistiek leider van de Beursschouwburg, lag aan de basis van het Kaaitheaterfestival. Al deze energie ging niet onopgemerkt voorbij, ook niet bij Franstaligen met oog voor talent in de hoofdstad. Voor de stad Brussel werd hij dan ook cultureel animator voor het Millennium dat in 1978 en 1979 gevierd werd. In dat kader was hij trouwens projectleider van het Grote Markt-festival en de Vlaamse projecten. In 1980 werd hij ingeschakeld als projectleider Brusselement voor 150 jaar België. Al deze ervaringen effenden de weg om van 1981 tot 1985 artistiek leider te worden van de Ancienne Belgique, die na de verwerving ervan door de Vlaamse Gemeenschap een eerste grondige verbouwing had ondergaan.

In 1986 verbaasde hij vriend en vijand door bij de toen kersverse en jonge nieuwe minister van cultuur Patrick Dewael een kabinetsfunctie te aanvaarden. De jonge organisator en dromer moest zich nu waarmaken in ministeriële dossiers, begrotingsdocumenten en decreetsteksten. Dewael kende echter ook zijn organisatorische kwaliteiten, waardoor hij, in zeer ondankbare en moeilijke omstandigheden (ik was er zelf bij en dus bevoorrecht getuige), de sensibiliseringsactie en happening 'Vlaanderen leeft' moest coördineren. Vanaf 1989 vinden we hem dan terug in wat toch wel zijn meest vertrouwde biotoop bleek te zijn, de Ancienne Belgique, waar hij algemeen directeur wordt. Als AB-directeur neemt hij opgemerkte initiatieven, zoals de zeer gesmaakte zomerreeks 'Boterhammen in het Park'. Een originele formule, zowel voor de optredende artiesten, als voor het talrijke publiek, die ondertussen een nieuwe titel 'Borehammen in de Stad' gekregen heeft.

De laatste jaren verbreedt hij opnieuw zijn activiteiten. Jari is voorzitter van het Muziekcentrum, dit is het steunpunt voor het professionele muziekgebeuren in Vlaanderen, zowel voor de klassieke sector als voor het populaire circuit. Hij maakte tweemaal deel uit van de jury voor de toekenning van de titel van cultureel ambassadeur. Bij de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel, die beschouwd kan worden als de opvolger van de NCC waarover ik het reeds had, zit hij de jury voor van de jaarlijkse prijs voor sociaal-cultureel werk. Sinds enkele jaren is hij ook programmaleider van de herboren grote 11 juli-viering op de Brusselse Grote Markt. Tenslotte wil ik nog vermelden dat Jari bij de radio-afdeling van de hogeschoolopleiding Rits het vak 'geschiedenis van de populaire muziek' doceert.

Tussen al die gonzende bedrijvigheid door nam en neemt hij, waar het ook maar enigszins kan, de gelegenheid te baat om zich te laten gaan in een van zijn grote liefdes, het maken van radioprogramma's.

Tot daar de opsomming van feiten en cijfers, de objectieve gegevens als het ware, de basisinformatie. Veel boeiender evenwel is ons af te vragen wie de mens is die hierachter schuilgaat. Die zoektocht moet ons ook toelaten te begrijpen waarom het meer dan terecht is dat vandaag een Orde van de Vlaamse Leeuw aan deze man wordt toegekend.

Ik ben geen academicus, geen psycholoog, ook geen politicus. Dus verwacht van mij dan ook geen academische, psychologische of politieke analyse en duiding van de boeiende persoonlijkheid van Jari Demeulemeester. Ik zal eerder mijn zintuigen laten spreken. En met name vertrekkende vanuit beelden en associaties die Jari in mijn herinneringen bij mij oproept, iets vertellen over zijn persoonlijkheid. Vijf beelden komen mij voor de geest.

Het eerste beeld dateert vanuit de tijd dat we collega's waren op het kabinet van cultuurminister Dewael. In die tijd huisde de minister van cultuur nog op de 'Kunst'laan, nu is dat op het 'Martelaren'plein, niet dat ik daarachter een diepere betekenis zoek. Onze kantoren bevonden zich in dezelfde gang op ongeveer vijftien meter van elkaar. Ik was bevoegd voor jeugd-, bibliotheek- en infrastructuurbeleid en sociaal-cultureel werk. Jari ook voor dat alles, maar dan toegespitst op Brussel. En ik herinner mij nog levendig dat hij minstens vijfmaal per dag zijn hoofd binnenstak met telkens eenzelfde intro: ' ik heb nog een idee; zouden we niet...' Onnodig u te zeggen dat dit bijwijlen zeer op mijn systeem werkte, maar ik moet toegeven dat minstens de helft van zijn ideeën zinvol waren. Het was de tijd dat de administratie van de Vlaamse Gemeenschap zich nog rechtstreeks moest bezighouden met tal van lekkende daken en kapotte radiatoren in de Brusselse trefcentra. Jari wilde hier orde op zaken stellen. En de verantwoordelijkheden en dito middelen korter bij de basis leggen. Weinig ervaring als hij had met de techniciteit van kabinetsdossiers botste dit wel eens met administratie en met de minister zelf, die trouwens meer dan eens met de boutade kwam: "als Jari mijn kantoor binnenkomt, houd ik mijn zakken dicht", hierbij verwijzend naar zijn herhaalde vraag naar meer middelen voor cultuur in Brussel; een vraag die in het begin vaak met meer emotionele dan objectieve argumenten werd onderbouwd.

Terugblikkend op deze kabinetsperiode geeft Jari nu toe dat zij een ontzettend belangrijke rol heeft gespeeld in zijn persoonlijke evolutie: naast de waardering voor de integriteit waarmee de cultuurpolitiek toen vorm kreeg, leerde hij er bedrijfsmatige reflexen ontwikkelen. Doelgericht en resultaatgebonden werken, zero-base budgetting, steeds opnieuw verworvenheden durven in vraag stellen, het waren voor hem na het kabinet vertrouwde begrippen en houdingen geworden, die hem trouwens in de nieuwe AB-periode goed van pas kwamen.

Het tweede beeld dateert van enkele jaren eerder en heeft de Brussels Grote Markt als decor. Enkele uren al stonden duizenden mensen te wachten voor het groot podium op wat vanaf omstreeks 21u een groots optreden zou worden van Vlaanderens schlagerzanger nummer één, Will Tura. Reden voor het optreden was de viering van 1000 jaar Brussel. Organisator, jawel, Jari Demeulemeester, nota bene op vraag van het Franstalig gemeentebestuur. Je moest het maar doen: geïnspireerd door een gezonde veroveringsdrang, een uitstraling krijgen en een vertrouwen opwekken met als resultaat dat deze jonge Vlaming alle festiviteiten voor het millennium op de Grote Markt mocht programmeren. Sommigen binnen het stadsbestuur zagen dit met lede ogen aan en gewaagden zelfs van het binnenhalen van 'le cheval de Troies' maar Jari bewees met een opeenstapeling van successen dat hij een breed én jong publiek kon boeien. En dat hij als Vlaming een zeer volledige kijk had op het nationaal en internationaal muziekgebeuren, wat maakte dat hij inderdaad artiesten als Tura of Verminnen voldoende inschatte om te

zien dat zij het konden waarmaken naast de grote buitenlandse sterren. Aan die “1000 jaar Brussel”-evenementen bewaart Jari trouwens een van zijn dierbaarste herinneringen, met name het overhandigen van 24 baccara-rozen aan Dame Ella Fitzgerald, the First Lady of Jazz.

Voor **het derde beeld** gaan we terug naar de kabinetsperiode en dat beeld leert ons de man kennen die ook veel verwezenlijkt wat de schijnwerpers niet of niet meer haalt. Toen eind van de jaren tachtig bleek dat na de eerste verbouwing de Ancienne Belgique opnieuw in de steigers moest voor een tweede, nog veel ingrijpender verbouwing, vroegen we ons af waar de AB-activiteiten moesten doorgaan tijdens de jaren van de bouwwerken. Jari zou Jari niet zijn als hij niet na een korte tijd rondneuzen een grandioze verborgen schat te voorschijn toverde: het Lunatheater, gebouwd in de jaren 30 als theater, maar ondertussen onherkenbaar geworden. Een tapijthandelaar had er zich in gevestigd. Ik herinner me nog dat wij beiden elk hoekje van het stoffige gebouw verkenden en uiteraard onder de indruk kwamen van de potentiële mogelijkheden ervan. Om een lang verhaal kort te houden, het Lunatheater werd in ere hersteld. Na in het begin zowel het Kaaitheater als de AB gehuisvest te hebben, is het nadien de thuishaven geworden van Kaaitheater. Enkele dagen geleden is de naam Lunatheater begraven ten voordele van het begrip Kaaitheater, maar nergens las of hoorde ik nog vermelden dat Jari Demeulemeester dit mooie complex heeft herontdekt.

Ik vond het dan ook niet meer dan terecht dat het tenminste hier nog eens werd gezegd.

Het vierde beeld is zeer sterk artistiek ingekleurd. Het betreft de beklijvende hulde aan Jacques Brel die door Stef Bos en Johan Verminnen met arrangementen van de onvolprezen Michel Bisceglia werd gebracht, dit alles onder de schitterende titel ‘In het licht van zijn schaduw’. Dit was een AB-productie, met Jari als drijvende inspirerende kracht. Het staat model voor de vele producties die onder de AB-vlag tot stand gekomen zijn en die telkens de artiest(en) boven zichzelf lieten uitstijgen. Zo ook met Bos en Verminnen in hun hulde aan Brel. Een ander voorbeeld is Willem Vermandere, de Westvlaming aan wie Jari de kans gaf om ‘Een avond in Brussel’ als programma te maken. Of met Rocco Granata enkele jaren later. Kortom, het handelsmerk Demeulemeester is er een van artiesten prikkelen en kansen geven om vertrouwde paden te verlaten. Hij schept daar dan ook telkens het quasi ideale kader voor. Daarenboven heeft dit voor gevolg dat Nederlandstalige artiesten naast de grote pop- en rockidolen van deze tijd geprogrammeerd staan, en, zo blijkt, op een zeker even grote bijval kunnen rekenen.

Het is trouwens een consequente optie van Jari, doorheen heel zijn carrière, om muziek als een emancipatorisch medium aan te bieden aan de hele Vlaamse bevolking en zeker in

het perspectief van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel. Jari is ervan overtuigd dat, zoals in het verleden steevast gezegd werd dat wij een volk van schilders en tekenaars zijn, wij met evenveel reden kunnen stellen dat de muziek en het vocale in onze genen zitten. En of het nu via AB-producties is, of via zijn voorzitterschap van het Vlaamse muziekcentrum, Jari zal alle instrumenten bespelen waarover hij kan beschikken om dit idee te voeden. Dit is zo'n beetje zijn kruistocht.

De Brel-verwijzing laat me tevens toe even melding te maken van een andere grote liefde van Jari: het Franse chanson. U moet er trouwens eens op letten : citaten uit de prikkelende teksten van Georges Brassens figureren meer dan eens boven artikels die hij schrijft. In zijn geheugen gravend geeft hij ook toe dat Brassens de eerste is geweest die hem tot tranen toe ontroerde.

Het vijfde en laatste beeld dat mij voor de geest komt, gaat over 11 juli in Brussel, de Vlaamse feestdag. Ik zie mij nog zitten tussen een kerngroep van enthousiastelingen, allen leden van het zgn. 11 juli-comité, die Jari Demeulemeester en de AB ondersteunden om dit feest van nieuw en jong bloed te voorzien. Onderwerp van gesprek was het vinden van een nieuwe titel voor het feest op de Grote Markt. In een vlaag van collectieve inspiratie sloegen we elkaar met voorstellen om de oren, tot plots Jari zei: “we moeten onze geschiedenis kennen, maar toch durven de oude gewaden af te leggen, het moet een gastvrij feest voor de mensen van vandaag zijn, wars van elke vorm van verkramping en enggeestigheid, het moet ont-sporen”; en meteen was de titel in de maak. Het werd ‘De gulden ontsporing’, tot grote voldoening van eenieder rond de tafel. Dit soort inspiratie tekent Jari ten voeten uit. Het is een inspiratie die wortelt in een enthousiaste overtuiging dat een goede Vlaming zijn alles te maken heeft met een positieve, hedendaagse en verdraagzame uitstraling.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat wanneer men bij Jari peilt naar zijn pijnlijkste ervaring, hij meestal verwijst naar het incident met Willem Vermandere tijdens een 11 juli-viering op de Brusselse Grote Markt. Vermandere werd bestormd met protesten en projectielen toen hij zijn ‘Bange Blanke Man’ zong. Vlaanderen op zijn smalst, en daar heeft Demeulemeester het ontzettend moeilijk mee. Omdat heel zijn levenshouding en carrière doordrongen zijn van een streven om deuren te openen, om mensen elkaar te laten ontmoeten. En een streven opdat vanuit deze ontmoetingen, die zeer cosmopolitisch kunnen en moeten zijn, mensen steeds beter met elkaar zouden leren samenleven.

De vijf geciteerde beelden illustreren wie Jari Demeulemeester is en vanuit welke gedrevenheid hij door het leven gaat.

Vandaag is de directeur van de AB trots op zijn instelling: een omzet van ruim 200 miljoen, 100 man personeel, slechts 25% overheidstussenkomst. Achter deze cijfers gaat ook zijn grootste voldoening schuil: het besef dat het bedrijf goed geleid is en goed draait op alle echelons, met een weloverwogen volwassen strategische aanpak. Deel van de strategie is trouwens dat hij zijn opvolging op het artistieke vlak reeds in alle sereniteit heeft doorgevoerd.

Dit succesverhaal wordt hem niet steeds in dank afgenomen door het cultureel milieu. In Vlaanderen heeft men bijna een weerzin van succes, men mag niet lukken in de ondernemingen die men opzet of men wordt scheef bekeken. Zeker als je met populaire cultuurvormen bezig bent, want dat is synoniem van commercie, en dus per definitie niet goed. Nochtans is ook mede dankzij de volgehouden inspanning van Jari Demeulemeester de Vlaamse culturele pers, ook de zogenaamde kwaliteitskranten, veel meer aandacht gaan besteden aan pop- en rock-cultuur.

Meer dan dertig jaar nu heeft Jari in Vlaams cultureel Brussel rondgezworven. Veel is veranderd in deze decennia. De Vlaming in Brussel is een stuk assertiever geworden en minder kwetsbaar. Er zijn instellingen zoals de AB, waarin de Brusselse Vlaming, naast vele anderen, een cosmopolitisch klankbord gevonden heeft voor het leven van vandaag. Dat dit cosmopolitisme vanuit Vlaamse hoek, ik zou bijna zeggen op modern flamingantische wijze, vorm gekregen heeft, is vrij uniek. En wekt ook bij anderstaligen en vooral Franstaligen nog steeds verwondering. Zij kunnen het ook niet altijd plaatsen: de moderne wereldburger die tegelijk een moderne flamingant blijkt te zijn. En die vanuit Brussel aan Vlaanderen iets kwalitatiefs zeer sterks wil bieden. Dit maakt hij waar, niet door te vertellen hoe goed we wel zijn als Vlamingen, maar door te tonen dat we goed zijn. In een gesprek dat ik vorige week met Jari had over deze plechtigheid verwoordde hij het als volgt: 'Dat heb ik altijd willen doen: iets strafs maken waar heel de wereld zou naar kijken, en wat tot en met Vlaams van inspiratie is.'

In het begin al had ik het over zijn liefde voor de radio. De jongste jaren is er, in het verlengde hiervan, de lust voor het schrijven bijgekomen, de wil om hersenspinsels en meningen te communiceren naar een ruim publiek. Zo konden we in het tijdschrift Meervoud de voorbije maanden enkele van zijn artikels lezen. Het zijn zijn bijdrage tot een debatcultuur die hij in Vlaanderen zo mist. In deze recente teksten heeft hij het meer dan eens over de Vlamingen in Brussel en de relatie Vlaanderen – Brussel. Terecht merkt hij de komst op van een nieuwe generatie Vlamingen in Brussel. Tevens stelt hij echter vast dat het uitgebreid sociaal-cultureel apparaat dat bestaat niet bij machte is deze nieuwe generatie in te schakelen in het gemeenschapsleven. Dit vertaalt zich ook in een verschraling op bestuursniveaus. Theoretische modellen van gegarandeerde vertegenwoordigingen kunnen hier wel een kader scheppen. Maar de grote uitdaging is

veeleer een culturele uitdaging, om ertoe te komen dat de jonge zelfbewuste Vlamingen in de hoofdstad zich ook zouden engageren. Want hoe je ook draait of keert: in het georganiseerd Vlaams Brussel draait men nog steeds binnen hetzelfde kringetje en is “ons kent ons” nog steeds legio.

Sommigen onder u vragen zich misschien af hoe ik als directeur van vzw ‘de Rand’ aankijk tegen Brussel en hoe ik de relatie met deze stad, in wiens schaduw ik werk, professioneel ervaar. Uiteraard zou dit het voorwerp kunnen zijn van een ander referaat, maar volgende persoonlijke bekommernissen wil ik toch even kwijt.

Hoe verschillend institutioneel Brussel en de rand ook mogen zijn, met alle gevolgen en grenzen vandien, toch ben ik van mening dat op het vlak van cultuur, gemeenschapsofbouw en uitstraling van identiteit een veel grotere samenwerking en wisselwerking wenselijk zouden zijn. Ik stel echter vast dat vele geesten daarvoor niet rijp zijn en dat rand-gevallen en Brussel-gevallen elkaar eerder als concurrenten zien dan als bondgenoten. Dit is contra-productief. In een tijd waarin mobiliteit zo groot is en waarin zovele informatiestromen, van overal, op ons afkomen, is het niet zinvol Vlamingen uit de rand en Vlamingen in Brussel als aparte beleidsdoelgroepen te beschouwen. Een stuk synergie in het beleid op het vlak van promotie, uitstraling, huisvestingspromotie, cultuur, toerisme, taalsensibilisering, e.d.m. is mijns inziens zeker op zijn plaats. Uiteraard in het volle onomkeerbare besef dat de rand tot Vlaanderen behoort en daardoor een ander statuut heeft dan Brussel. Maar op gemeenschapsvlak hebben we het wel over één Vlaamse Gemeenschap. Laat ons er dan ook naar handelen.

In de Vlaamse rand kunnen we wel een voorbeeld nemen aan de strategie van Jari Demeulemeester die de AB tot zo’n succes heeft gemaakt: niet teveel zeggen hoe goed we zijn, maar de anderen met concrete realisaties om de oren slaan zodat er niet meer naast kan gekeken worden.

Om de Orde van de Vlaamse Leeuw te verdienen moest de laureaat verdienstelijk zijn door een consequente en kordate houding aan te nemen in de sociale en culturele ontvoogding van de Vlaamse gemeenschap. Ik hoop te hebben aangetoond dat Jari het op dat vlak heeft waargemaakt.

Ikzelf uit hierbij graag mijn bewondering voor hem omdat hij deze houding steeds heeft kunnen waarmaken met een grote graad van tolerantie en openheid naar elke medemens.

Als u mij zou vragen welk zijn grootste kwaliteit is en wat hem tegelijkertijd ten voeten uit typeert, zou ik het als volgt illustreren: op een receptie of ’s avonds op café is hij een meester in het bijeen brengen van mensen van wie hij vermoedt dat ze elkaar wel iets te

vertellen hebben. Maar evenzeer is hij dagen nadien verwonderd dat er van de door hem geïnitieerde of gesuggereerde ontmoeting niets is voortgekomen.

Vandaag neemt ons land het voorzitterschap waar van de Europese Unie. Ook dit wordt met een groots feest op de Brusselse Grote Markt op 7 juli gevierd. En wie dacht u dat aangezocht is om dit te organiseren? Juist, Jari Demeulemeester. De titel van het spektakel luidt “Chapeau Europa”. Hij geeft mij meteen inspiratie voor mijn twee slotwoorden: Chapeau Jari !

Toespraak door prof. Matthias Storme Voorzitter van de Orde

Geachte Heer Demeulemeester, beste Jari,

*Geest van de lentelucht,
Bandeloos vrij,
Dichter der hoogste vlucht,
Leeuwerik, gij,
Stoutste der stemmen all',
Wat is uw wezen toch
En wat uw wil ?
Zo dichtte Pol de Mont, Aan een Brabantsen leeuwerik.*

Een Brabantse leeuwerik bent U, een veldleeuwerik, die prachtige muziek laat klinken, en door zijn talent van hoogvlieger in staat is het veld te overschouwen met ruime blik, zonder zich af te keren van dat veld, waarin gij uw nest nog weet, waarin het U niet te min is te nestelen. Of een hoge boom, die erin slaagt om tegelijk met zijn kruin in de wolken te zitten en met zijn wortels diep in de grond, ja die juist omdat hij met zijn wortels stevig in de grond zit met zijn kruin hoog in de wolken kan gaan. Dankzij die boom kunnen vele kleinere vogeltjes beschutting vinden en zingen in onze Nederlands-Brabantse tuin Brussel, elk zoals hij gebekt is.

Ruimdenkenheid en hoog niveau aan de ene kant, verbondenheid met het volk en verworteling anderzijds zijn de allicht te simplistische termen waarin ik de paradox van Jari Demeulemeester probeer te vatten. Laat mij die wat inkleuren door enkele beschouwingen over twee aspecten van cultuurbeleid waarover U uw stem verheft: de cultuurspreiding en positionering van de Nederlandse cultuur te Brussel

(Cultuurspreiding)

Wat U verwézenlijkt heeft aan cultuurspreiding heeft Eddy Frans zopas verduidelijkt. U bracht en brengt de cultuur in het Park, in de Stad, onder de mensen. U was als in het gedicht van Hölderlin, *An unsre grossen Dichter*:

*Der junge Bacchus kam, mit heil'gem
Weine vom Schläfe die Völker weckend
O weckt, ihr Dichter ! weckt sie vom Schlummer auch,
Die jetzt noch schlafen ...*

Het geeft U recht van spreken. En spreken doet U dan ook, zoals meer bepaald in uw open brief aan de Minister van Cultuur van 4 september jl. (“Kunst van eeuwig levende waarden”, De Standaard 4-9-2000)

Voor Uzelf hebt U maar één norm : kwaliteit.

Maar die kwaliteitsnorm is voor U geen reden, noch minder een alibi, om de cultuur te beperken tot de hoogstindividuele expressie waarmee een kleine groep weldenkende kunstenaars zich boven het gepeupel, inbegrepen de bourgeoisie, verheven voelt. U verzet zich ertegen dat het overheidsmandaat te zeer gaat naar elitaire projecten, zeker wanneer dit gepaard gaat met “overheidsbemoediging die zich te veel laat inspireren door professionele wereldhervormers en cultuurgoeroes”.

Essentieel voor U is dat er “voldoende beleid, energie en geld (wordt) besteed aan kunstexpressies die dichter aanleunen bij de continue levenssfeer van de Vlamingen vandaag”. En bij U is dat géén pleidooi voor vervlakking of verkleuring. Maar, met uw woorden, “zou de Vlaamse literatuur niet goed varen bij een talentrijk romancier, die 5.000 exemplaren verkopen integerder vindt dan zich verloren schrijven in de nouveau roman die Vlaanderen nog altijd in zijn hermetische greep houdt?”

Het is een pleidooi voor kunst die verbonden blijft met de universele of particuliere ervaring van de mensen en daarbij aansluiting zoekt, in eigen taal of in een andere taal. Ik moet opnieuw denken aan de opdracht van de intellectueel volgens het klassieke essay van Edward Shils, *The intellectuals and the powers* : namelijk de ervaring van zijn volk representeren, dit wil zeggen opheffen, op een hoger niveau tillen, her-denken, maar niet er zich van afkeren. Of, om U nogmaals te citeren :

“Ik denk dat de eeuwige waarden écht te weinig vrienden tellen, maar dat imago en feestlokaal uitnodigend noch overtuigend zijn afgestemd op de leefwereld van een brede laag potentiële liefhebbers.”

De intellectuelen moeten vanzelfsprekend een voorhoede vormen, maar wel van en niet tegen hun volk. Daarom pleit U ook voor een redelijke graad van marktwerking in het cultuurbeleid. geen blinde commercialisering, maar een cultuurbeleid dat aansluit bij wat leeft bij de bevolking en waarvoor haar interesse kan worden gewekt.

“Ga zoeken in het onderwijs en bij vroeggepensioneerden in de cultuur als tussenpersonen, maar hoedt u voor zeloten met een verborgen agenda., zei U, met daarbij een sneer naar die “dwalende schapen” in de kudde van de Cultuurminister die, zoals U een van hen citeert “de prioritaire opdracht van de kunst” daarin zien, “het publiek politiek op te voeden en te behoeden voor het rechtse gevaar”.

Democratie is voor U nog geen knots geworden om het volk de les mee te spellen en mee te slaan, maar juist een bereidheid om naar de bevolking te luisteren en een inzet om hen tot grotere betrokkenheid, gemeenschapsvorming en zelfwerkzaamheid aan te zetten.

(Positionering Nederlandse cultuur)

Ook in het Brussels kluwen neemt U een soortgelijke houding aan. Uw ambitie voor de Nederlandse cultuur in Brussel is “de wereld verbazen met kwalitatief hoogstaande realisaties”, “elk jaar werk maken van sterke initiatieven, open voor alle burgers”.

U bent geen bange blanke man. respect voor elke mens is uw uitgangspunt. Intolerantie maakt bij U geen kans. De Vlaamse gemeenschap moet voor U alle moeite doen om anderstaligen te bereiken.

Een cultureel aanbod in Brussel dat uitsluitend gericht is op de traditionele achterban van autochtone Vlamingen - de mussen zoals U ze noemt, met liefdevol respect - is aan U niet besteed. U hebt de oude gewaden afgelegd en gekozen voor een “Gulden ont-sporing” op 11 juli.

Daarbij loopt U evenmin mee met de trendy post-moderne would-be kosmopolieten, die zich in hun afkeer van Vlaanderen zozeer met een mythisch Brussel gaan identificeren dat hun biotoop nog tienmaal kleiner wordt dan die van Vlaanderen, een *belgitude* die verschrompeld is tot een *Beulemansitude*. Onder het mom van strijd tegen bekrompenheid scharen zij zich aan de zijde van een bepaald franstalig imperialisme, dat de taalgrens nog steeds niet heeft aanvaard, en al wat Nederlands is probeert te verdonkeremanen, en het natuurlijk een provocatie vindt wanneer anderen ook respect voor hun taal eisen.

U bent een stedeling, houdend van het kosmopolitisme van de grootstad, maar niet van het soort dat laatdunkend neerkijkt op de zogenaamde boerenbuiten van Vlaanderen en Wallonië.

U hebt integendeel de verdediging op U genomen, tegen de aanvallen vanwege Brusselse spraakmakers, van de “trekvoegels”, de pendelaars uit Vlaanderen die ook van Brussel kunnen houden, maar tegelijkertijd terecht verlangen dat Brussel ook Vlaanderen tot zijn recht laat komen.

U hebt erop gewezen dat hun betrokkenheid met de stad vaak veel groter is dan van velen die er wonen, er “op zondagmorgen hun broodjes gaan halen bij de bakker en op zaterdag naar de wasserette gaan, en zich voorts niets aantrekken van de stad”.

Misschien moet ik hier een suggestie van oud-Minister Tobback *mutatis mutandis* overnemen, en ervoor pleiten om ook de trekvogels stemrecht te geven in Brussel. Het zou de grootspraak van sommige Brusselaars eindelijk tot ware proporties herleiden.

Dit jaar nog bepleitte U (*Meervoud* februari 2001) in Brussel een cultuurpolitieke strategie met drie sporen :

- ten eerste investeren in de gewestelijke structuren, opdat de Vlamingen daar aan hun trekken komen
- ten tweede een grotere inspraak van de Vlamingen als Vlamingen in de nog federaal gebleven culturele instellingen
- en *last but not least* het uitbouwen van unicommunautaire Vlaamse instellingen met de uitdrukkelijke bedoeling om assertief op het terrein in competitie te treden met de andere gemeenschap, instellingen die ook moeten kunnen uitgaan van een rechtstreeks ingrijpen van de Vlaamse Gemeenschap als geheel, dus van Vlaanderen als geheel, in Brussel.

U hebt er aldus voor gepleit om te Brussel “niét al onze troeven (te) steken in tijdrovende, slopende samenwerking met anderen” en in tegendeel werk te maken van “sterke initiatieven, open voor alle burgers, maar in eigen beheer en in een geest van continue kwaliteitsbewaking en bezielde toekomstgerichtheid”.

Terecht hebt U erop gewezen dat initiatieven te Brussel waarbij de gemeenschappen zich niet àls gemeenschappen kunnen profileren, dus waarbij de Vlaamse gemeenschap zich niet àls Vlaamse gemeenschap kan profileren, een maat voor niets zijn.

Nog steeds proberen Brusselse en federale instellingen evenwel juist de profilering van de Vlaamse Gemeenschap als dusdanig te Brussel te beletten.

Wij zijn niet vergeten hoe Uw Festival “Boterhammen in het Park” met een smoesje uit de Warande - le Parc de Bruxelles - werd verdreven door de vlamingenhater Olivier Maingain, terwijl het Belgische volksfeest op 21 juli wel in dat park mag. Nederlanders uit het Park verdrijven blijkt nog altijd de belangrijkste heldendaad te zijn van de Franse Gemeenschap, die er zelfs in herinnering aan de door Franse troepen gesteunde mouterij van 27 september 1830 haar nationale feestdag van heeft gemaakt.

Wij zijn niet vergeten dat omzeggens alle federale, gewestelijke of bicommunautaire instellingen nog altijd beheerst worden door “de typisch Belgo-Brusselse cultuur van het

TIB dat Vlaanderen niet wenst te kennen” en naar Europa en de wereld enkel een uniatir Belgisch plaatje wil voorschotelen. Ik zal U het verhaal niet doen van de wijze waarop het kabinet van Louis Michel zopas nog in het boek over België dat aan alle buitenlandse gasten wordt aangeboden naar aanleiding van het voorzitterschap van de Europese Raad van Ministers, alle teksten heeft bijgesteld die het licht dierven schijnen op de Gemeenschappen van dit land en daarmee het unitaire drogbeeld wilden bijstellen.

Wij mogen niet vergeten dat Franstalig Brussel nog steeds gedomineerd wordt door Brusselse separatisten, wiens voornaamste ambitie er nog steeds in bestaat – ze hebben nog niets geleerd – grondgebied aan de Vlamingen te ontnemen - zoals de Brusselse PSC-voorzitter die zich tooiend met de vlag der tweetaligheid onlangs nog tekeer ging tegen de “annexatie” van de Vlaams-Brabantse gemeenten door Vlaanderen. Maar goede nabuurschap met de Walen en goede verstandhouding tussen Vlamingen en Francofonen in Brussel zal er nooit komen zolang zij niet bereid zijn de eentaligheid van Vlaanderen en de tweetaligheid van Brussel te aanvaarden, zoals wij de eentaligheid van Wallonië hebben aanvaard. Driest geworden door de kortzichtige toegeeflijkheid van Vlaamse opiniemakers, stellen zij die fundamentele keuze van het interbellum voor taalhomogene gebieden buiten Brussel, weer in vraag, door ze onder het mom van strijd met de multiculturele samenleving gelijk te stellen met een etnische zuivering.

Wij mogen vandaag niet vergeten dat het zopas goedgekeurde Lambermontakkoord er voor Brussel in wezen op neerkomt dat voor enkele mandaatjes meer de machtspositie van de Vlaamse instellingen te Brussel fundamenteel wordt gekortwiekt, de dubbele meerderheid en dus het beperkte vetorecht van de Vlamingen wordt afgeschaft, en de fiskale bevoegdheid aan de Gemeenschappen wordt ontnomen en daarmee hét instrument waarmee de Vlaamse gemeenschap te Brussel daadwerkelijk assertief op het terrein in competitie zou kunnen treden met de andere gemeenschap, in het bijzonder op het gebied van gezondheids- en welzijnsdiensten.

Competitie vanwege de Vlamingen is iets dat men ten allen prijze wil vermijden, waar men als de dood voor is, wellicht omdat dit op termijn ook de doodsteek zou zijn voor het federale niveau. En hetzelfde geldt voor elke profilering van Vlaanderen als Vlaanderen in het buitenland.

Of met een ander woord van Hölderlin :

*“Verbotene Frucht, wie der Lorbeer, aber ist
am meisten das Vaterland”
(Hölderlin, *Einst habe ich die Muse gefragt*)*

En nochtans blijven we zeggen met de woorden van Anton van Wilderode :

Wie Brussel zegt, zegt heimwee en verdriet
En zoveel strijd die nog niet werd volstreden,
Zegt dagelijks verzet van wie nog niet
Berusten in het onvoltooid verleden.
Zegt stad én staat waarin wij zullen wonen
Geboorteplaats en thuiskomst voor de zonen.

Stapt door de stad als door zijn eigen stad.

Zegt ijver zonder kramp, en volgehouden
Bezorgdheid om de toekomst van de taal
Die onze liefde is; zegt welkom en onthaal
En erfgoed om voor altijd van te houden.

Brussel, gij waart onze stad
kersten én ketters van binnen
(Ruusbroec en Bloemardinne !)
leeuwen op al van uw tinnen,
Brussel, vergeet gij dat ?

Brussel, gij zijt onze stad,
laat u niet ringeloren,
treiters en trikoloren
geef hen de wind van voren,
Brussel, maar durft gij dat ?

Brussel, gij wordt onze stad,
straks als de kansen keren
zijn al uw verwaten heren
met hun geléénde veren
weg in hun narrenpak.

*Brussel, oud hart oude stad
hart van de Nederlanden,
stad van de stokebranden,
Brussel, uw kruut is nat.
Zeg wat gij wilt, zeg wie gij zijt,
Brussel, het is meer dan tijd*

Het is met groot genoegen dat wij U de Orde van de Vlaamse Leeuw toekennen en dat ik U nu het hieraan verbonden zilveren plaketafhandig.